

سؤالات امتحان نهایی درس: جامعه‌شناسی ۳	رشته: ادبیات و علوم انسانی	ساعت شروع: ۸ صبح	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه
پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	تعداد صفحه: ۳	تاریخ امتحان: ۱۳۹۹/۴/۹	نام و نام خانوادگی:
دانش آموزان روزانه سراسر کشور در نوبت خرداد ماه سال ۱۳۹۹		مرکز سنجش و پایش کیفیت آموزشی http://aee.medu.ir	

ردیف	سؤالات (پاسخ نامه دارد)	نمره

ردیف	سؤالات (پاسخ نامه دارد)	نمره
۱	الف) بخش الزامی دانش آموز عزیز به سوالات ۱۵ تا ۱۶ (جهت کسب ۱۶ نمره پاسخ دهید). عبارت های صحیح و غلط را مشخص کنید. الف) تلاش های علمی به تدریج بر ذخیره دانش علمی جامعه می افزاید و دانش عمومی را غنی تر می کند . ب) علوم انسانی به دلیل اینکه به فهم معانی کنش های انسان ها می پردازند علوم تفهیمی نامیده می شود . ج) جامعه شناسان تبیینی معتقدند که جامعه محصول و مخلوق کنش های انسان هاست و بود و نبود آن وابسته به انسان است . د) همراهی همدلانه به معنای تایید کنشگران نیست بلکه به معنای نگاه کردن به مسائل آنها از منظر خودشان و تلاش برای فهم آنهاست .	۱
۲	جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. الف) برخی رویکرد ها برای دستیابی به پاسخ های کاملاً قابل پیش بینی در باره چرایی وقوع پدیده های اجتماعی ، پیچیدگی این پدیده ها را نادیده می گیرند و از آنها ..... می کنند . ب) تنها راه تأثیر گذاری بر اراده دیگران و به خدمت گرفتن فعالیت ارادی ایشان ..... است . ج) طرفداران قشر بندی اجتماعی چنین می پندارند که نا برابریهای اجتماعی نتیجه تفاوتها یا ..... هستند . د) دولت ها ی مدرن برای از بین بردن تفاوت های هویتی گروه های مختلف و یکسان سازی آنها سیاست ..... را در پیش گرفتند .	۲
۳	پاسخ صحیح را مشخص کنید. در کدام روش پژوهش ، محقق موقعیت جغرافیایی ، اوضاع جمعیتی ، اقتصادی ، اجتماعی ، فرهنگی و بطور کلی جزئیات زندگی مردم یک ده یا یک روستا را بررسی می کند ؟ الف) روش کمی (ب) مطالعه موردی (ج) روش های آماری (د) قوم نگاری ملاک های دسته بندی نظام های سیاسی از دیدگاه ارسطو کدامند ؟ الف) دین مداری - دنیا مداری (ب) مقبولیت - مشروعیت ج) تعداد افراد تأثیر گذار و تصمیم گیرنده - روش تصمیم گیری (د) تبعیت با کراهت - تبعیت با رضایت برخی تفاوتها مانند تفاوت در قد ، هوش ، ثروت و تحصیلات ..... نامیده می شوند . الف) نابرابری های اجتماعی (ب) نابرابری های طبیعی ج) تفاوت های اسمی (د) تفاوت های رتبه ای در کدامیک از مدل های سیاست گذاری هویتی ، تفاوت های موجود میان گروه های قومی و زبانی حفظ و حتی تشدید می گردد ؟ الف) مدل تکثر گرا (ب) مدل یکسان سازی (ج) مدل تعارف (د) مدل شناخت متقابل	۳-۱ ۳-۲ ۳-۳ ۳-۴
	« ادامه سوالات در صفحه دوم »	

سؤالات امتحان نهایی درس: جامعه شناسی ۳	رشته: ادبیات و علوم انسانی	ساعت شروع: ۸ صبح	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه
پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	تعداد صفحه: ۳	تاریخ امتحان: ۱۳۹۹/۴/۹	نام و نام خانوادگی:
دانش آموزان روزانه سراسر کشور در نوبت خرداد ماه سال ۱۳۹۹		مرکز سنجش و پایش کیفیت آموزشی http://aee.medu.ir	

ردیف	سؤالات (پاسخ نامه دارد)	نمره

۴	به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید. ۴-۱ فهم هر کنش نیازمند چیست ؟ ۴-۲ جامعه شناسان از چه نوع سلطه ای به هژمونی تعبیر می کنند ؟ ۴-۳ دانش انتقادی چه نوع دانشی است ؟ (ذکر یک مورد) ۴-۴ دو مورد از فواید شناخت متقابل افراد و جوامع از یکدیگر را بنویسید ؟	۲										
۵	جدول زیر را کامل کنید. <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th>ویژگی ها</th> <th>انواع قدرت اجتماعی</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>الف).....</td> <td>مقبولیت</td> </tr> <tr> <td>ب).....</td> <td>قدرت نرم</td> </tr> <tr> <td>ج).....</td> <td>نهاد های نظامی</td> </tr> <tr> <td>د).....</td> <td>مشروعیت</td> </tr> </tbody> </table>	ویژگی ها	انواع قدرت اجتماعی	الف).....	مقبولیت	ب).....	قدرت نرم	ج).....	نهاد های نظامی	د).....	مشروعیت	۱
ویژگی ها	انواع قدرت اجتماعی											
الف).....	مقبولیت											
ب).....	قدرت نرم											
ج).....	نهاد های نظامی											
د).....	مشروعیت											
۶	هر عبارت به کدام نوع دانش و جهان اشاره دارد ؟ الف) در زندگی اجتماعی مانند هوا برای انسان است. (.....) ب) بر اساس هویت دنیوی خود فقط علوم تجربی را علم میدانست. (.....)	۰/۵										
۷	هر عبارت به کدام علوم اشاره می کند ؟ الف) ابزار تسلط انسان بر طبیعت و رها سازی از محدودیت های طبیعی اند (.....) ب) به انتقاد از کنش های ناپسند انسان ها می پردازند (.....)	۰/۵										
۸	هر عبارت به کدام ویژگی جامعه شناسی تبیینی اشاره می کند ؟ الف) پیش بینی و کنترل پدیده های اجتماعی. (.....) ب) پدیده های اجتماعی همانند پدیده های طبیعی. (.....)	۰/۵										
۹	هر عبارت به کدامیک از انواع پیامد های نادیده گرفتن کنش اجتماعی اشاره دارد ؟ الف) ارزش بودن مهربانی و فداکاری و ضد ارزش بودن کینه توزی قابل مشاهده نیست. (.....) ب) بایکسان دانستن نظم اجتماعی و نظم طبیعی اراده انسان ها را نادیده می گیرد. (.....)	۰/۵										
	« ادامه سوالات در صفحه سوم »											

سؤالات امتحان نهایی درس: جامعه شناسی ۳	رشته: ادبیات و علوم انسانی	ساعت شروع: ۸ صبح	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه
پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه	تعداد صفحه: ۳	تاریخ امتحان: ۱۳۹۹/۴/۹	نام و نام خانوادگی:
دانش آموزان روزانه سراسر کشور در نوبت خرداد ماه سال ۱۳۹۹		مرکز سنجش و پایش کیفیت آموزشی http://aee.medu.ir	

ردیف	سؤالات (پاسخ نامه دارد)	نمره

۱۰	هر یک از عبارات سمت راست به کدام یک از مفاهیم سمت چپ اشاره دارد؟ (یک مورد اضافی است)	۱												
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>عبارات</th> <th>مفاهیم</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>۱- گسترده ترین بخش ذخیره دانشی را می نامند.</td> <td>الف) ساختار اجتماعی</td> </tr> <tr> <td>۲- از فعالیت های غیر ارادی انسان ها بحث نمی کند</td> <td>ب) کنش اجتماعی</td> </tr> <tr> <td>۳- ارتباط میان پدیده های اجتماعی را می گویند .</td> <td>ج) دانش عمومی</td> </tr> <tr> <td>۴- تمامی پدیده های اجتماعی خرد و کلان با آن شکل می گیرند.</td> <td>د) علوم انسانی</td> </tr> <tr> <td></td> <td>ه) دانش علمی</td> </tr> </tbody> </table>	عبارات	مفاهیم	۱- گسترده ترین بخش ذخیره دانشی را می نامند.	الف) ساختار اجتماعی	۲- از فعالیت های غیر ارادی انسان ها بحث نمی کند	ب) کنش اجتماعی	۳- ارتباط میان پدیده های اجتماعی را می گویند .	ج) دانش عمومی	۴- تمامی پدیده های اجتماعی خرد و کلان با آن شکل می گیرند.	د) علوم انسانی		ه) دانش علمی	
عبارات	مفاهیم													
۱- گسترده ترین بخش ذخیره دانشی را می نامند.	الف) ساختار اجتماعی													
۲- از فعالیت های غیر ارادی انسان ها بحث نمی کند	ب) کنش اجتماعی													
۳- ارتباط میان پدیده های اجتماعی را می گویند .	ج) دانش عمومی													
۴- تمامی پدیده های اجتماعی خرد و کلان با آن شکل می گیرند.	د) علوم انسانی													
	ه) دانش علمی													
۱۱	به سوالات زیر پاسخ کامل دهید. چرا جامعه شناسان انتقادی معتقدند که رویکرد های تبیینی و تفسیری محافظه کارند؟	۱												
۱۲	در رویکرد عدالت اجتماعی دولت چگونه برای کاهش نابرابریها تلاش می کند؟	۱												
۱۳	چهره های متفاوت سیاست هویت را بنویسید.	۱												
۱۴	جامعه شناسان علت نابرابری های اجتماعی را چه می دانند؟	۱												
۱۵	دیدگاه الگوی مطلوب قرآنی، به تکرر و تنوع زبانی، نژادی و قومی چگونه است؟	۱												
بخش انتخابی														
دانش آموز عزیز جهت کسب ۴ نمره از سوالات ۱۶ تا ۲۳ فقط ۴ سوال را به دلخواه انتخاب کرده و پاسخ دهید.														
۱۶	چرا علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردارند؟	۱												
۱۷	چرا ماکس وبر تفهم را روش مستقلى برای علوم انسانی نمی دانست؟	۱												
۱۸	تعارض های میان دانش عمومی و دانش علمی در یک جهان اجتماعی چگونه حل می شود؟	۱												
۱۹	چرا جامعه شناسان تبیینی دچار اخلاق گریزی می شوند؟	۱												
۲۰	ویژگیهای مدینه فاضله فارابی را بنویسید .	۱												
۲۱	چرا ابن خلدون از جامعه آرمانی سخن نگفت؟	۱												
۲۲	نقش مهم فقه شیعه در ایران را بنویسید .	۱												
۲۳	کدام نوع عقل در معنای خاص، علوم انسانی و علوم اجتماعی را پدید می آورد توضیح دهید .	۱												
۲۴	جمع کل	"موفق باشید"												

راهنمای تصحیح امتحان نهایی درس: جامعه‌شناسی ۳	رشته: ادبیات و علوم انسانی	ساعت شروع: ۸ صبح	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه
پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه		تاریخ امتحان: ۱۳۹۹/۴/۹	
دانش آموزان روزانه سراسر کشور در خرداد ماه سال ۱۳۹۹		مرکز سنجش و پایش کیفیت آموزشی http://aee.medu.ir	
ردیف	راهنمای تصحیح		
نمره			
۱	الف) ص (ص ۵) ب) ص (ص ۱۴) ج) غ (ص ۲۹) د) ص (ص ۴۰) (هر مورد ۰/۲۵)		
۲	الف) هویت زدایی (ص ۴۷) ج) نابرابری های طبیعی (ص ۷۲) ب) جلب تبعیت (ص ۵۷) د) همانند سازی (ص ۸۴) (هر مورد ۰/۵)		
۳	۱-۳) ب- مطالعه موردی (ص ۵۱) ۲-۳) ج- تعداد افراد تأثیر گذار و تصمیم گیرنده - روش تصمیم گیری (ص ۶۱) ۳-۳) د- تفاوت های رتبه ای (ص ۶۹) ۳-۴) الف مدل تکثر گرا (۸۶) (هر مورد ۰/۵)		
۴	۱-۴) نیازمند دسترسی به معنای ذهنی و معنای فرهنگی است. (ص ۵۰) ۲-۴) سلطه ای که به شیوه فرهنگی اعمال شود. (ص ۵۹) ۳-۴) دانشی است که می خواهد از وضعیت موجود انتقاد کند ، و می خواهد برای عبور از وضعیت موجود و وضعیت مطلوب راه حل ارائه کند. (یک مورد کافی است) (ص ۷۵) ۴-۴) تفاوت های یک دیگر را درک می کنند به آنها احترام می گذارند و هم اشتراکاتی را ایجاد می کنند و به بهتر شدن روابطشان منجر می شود. (ص ۸۷) (هر مورد ۰/۵)		
۵	الف) قدرتی که بدون استفاده از تهدید - با رضایت طرف مقابل بدست می آید. (ذکر یک مورد) (ص ۵۸) ب) به شکل پنهان - از طریق نفوذ فرهنگی (ذکر یک مورد) (ص ۵۹) ج) قدرت سخت (ص ۵۹) د) مطابق قانون و حکم الهی - مطابق یک نظام عقیدتی و ارزشی (ذکر یک مورد) (ص ۵۸) (هر مورد ۰/۲۵)		
۶	الف - دانش عمومی (ص ۴) ب) جهان متجدد (ص ۶) (هر مورد ۰/۲۵)		
۷	الف - علوم ابزاری (ص ۱۴) ب) علوم انتقادی (ص ۱۴) (هر مورد ۰/۲۵)		
۸	الف - هدف جامعه شناسی تبیینی (ص ۲۷) ب) موضوع جامعه شناسی تبیینی (ص ۲۷) (هر مورد ۰/۲۵)		
۹	الف - ارزش زدایی (ص ۳۹) ب) خلاقیت زدایی (ص ۳۸) (هر مورد ۰/۲۵)		
۱۰	۱-ج) (ص ۴) ۲-د) (ص ۱۱) ۳-الف) (ص ۲۳) ۴-ب) (ص ۳۴) (هر مورد ۰/۲۵)		
	«ادامه در صفحه ی دوم»		

راهنمای تصحیح امتحان نهایی درس: جامعه‌شناسی ۳	رشته: ادبیات و علوم انسانی	ساعت شروع: ۸ صبح	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه
پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه		تاریخ امتحان: ۱۳۹۹/۴/۹	
دانش آموزان روزانه سراسر کشور در خرداد ماه سال ۱۳۹۹		مرکز سنجش و پایش کیفیت آموزشی http://aee.medu.ir	
ردیف	راهنمای تصحیح		
نمره			
۱۱	جامعه‌شناسی تبیینی با منحصر کردن علم به علم تجربی، ارزش‌های انسانی از جمله ارزش‌های سیاسی را قابل مطالعه علمی نمی‌داند. و جامعه‌شناسی تفسیری صرفاً به توصیف ارزش‌ها و نظام‌های سیاسی بسنده می‌کند و ملاک و معیاری برای ارزیابی علمی آنها ارائه نمی‌دهد. (ذکر یک مورد از هر قسمت) (ص ۶۶)		
۱۲	تدابیر بیشتری می‌اندیشد مثلاً از ثروتمندان مالیات بگیرد و از آن برای رفع فقر در جامعه استفاده کند. (ص ۷۴)		
۱۳	۱) به صورت افراطی بر تفاوت‌ها و گوناگونی‌ها تأکید می‌کند و سبب چند پارگی سیاسی و فرهنگی درون جوامع می‌شود ۲) گروه‌های به حاشیه رانده شده را به رسمیت می‌شناسد و از آنان حمایت می‌کند (ص ۸۷)		
۱۴	مزایای اجتماعی یعنی ثروت، قدرت و دانش به صورت نابرابر میان افراد توزیع شده است از این رو برخی افراد در بالای سلسله مراتب اجتماعی قرار می‌گیرند و برخی افراد در پایین آن. (ص ۷۰)		
۱۵	الگوی مطلوب قرآنی تکثر و تنوع زبانی، نژادی و قومی را مانع وحدت و همدلی نمی‌داند بلکه انسان‌ها را به منشأ وحدت رهنمون می‌شود. (ص ۸۸)		
۱۶	بخش انتخابی علوم اجتماعی ظرفیت داوری در باره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را نیز دارند. علوم اجتماعی در باره فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آنها کمک می‌کنند که از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند. (ذکر دو مورد) (ص ۱۳)		
۱۷	و بر هنوز علم را به علم تجربی محدود می‌دانست و معتقد بود آنچه جامعه‌شناسان از مطالعه پدیده‌ها می‌فهمند باید با روش تجربی اثبات شود و گرنه ارزش علمی ندارد. (ص ۴۹)		
۱۸	گاهی با دست برداشتن از بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخش دیگر و گاه با طرح ایده‌های جدید (ص ۶)		
۱۹	فقط روش‌های تجربی را معتبر می‌دانند و با انکار ارزش‌های عاطفی، اخلاقی، مذهبی دچار اخلاق‌گریزی می‌شوند. (ص ۳۹)		
۲۰	بر محور علم سازمان یافته باشد - جامعه آرمانی مورد نظر فارابی است - علم در آن به علم تجربی محدود نمی‌شود و علوم عقلانی و وحیانی را نیز در بر می‌گیرد. (ص ۹۸)		
۲۱	او در مطالعات خود به روش عقلی توجه چندانی نداشت و بیشتر از روش حسی و تجربی استفاده می‌کرد و بنابر این از جامعه آرمانی سخنی نگفت. (ص ۱۰۰)		
۲۲	فقه شیعه در ایران همواره نقش مهمی در تعیین نوع رابطه مردم با قدرت‌های داخلی و خارجی داشته و در قرن بیستم توانسته است نظریات لازم برای دو انقلاب اجتماعی را پدید آورد. (انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی) (ص ۱۰۸)		
۲۳	عقل عملی واقعیت‌هایی را که با آگاهی و اراده انسان به وجود می‌آیند، مانند ارزش‌ها و آرمان‌های هاشناسایی می‌کند مثلاً خوبی عدالت و بدی ظلم را می‌شناسد، این عقل، علوم انسانی و اجتماعی را پدید می‌آورد. (ص ۱۱۴)		
۲۴	" در نهایت، نظر همکاران محترم صائب است "		